

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE

30/2005 rd

Statsrådets skrivelse om ett förslag till Europaparlamentets och rådets beslut samt om ett förslag till rådets beslut (sjunde ramprogrammet för forskning)

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens talman sände den 20 oktober 2005 statsrådets skrivelse om ett förslag till Europaparlamentets och rådets beslut samt om ett förslag till rådets beslut (sjunde ramprogrammet för forskning) (U 32/2005 rd) till stora utskottet och bestämde samtidigt att ekonomiutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till stora utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Eeva-Liisa Kortekallio, handels- och industriministeriet
- ledande expert Hannele Pohjola, Finlands Näringsliv
- generaldirektör Raimo Väyrynen, Finlands Akademi
- direktör Petri Peltonen, Teknologiska utvecklingscentralen
- rektor Matti Pursula, Tekniska högskolan
- direktör Mikko A. Uusitalo, Nokia Abp.

SKRIVELSE

Förslaget

Europeiska gemenskapernas kommission presenterade den 6 april 2005 ett förslag till Europeiska gemenskapens sjunde ramprogram för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration 2007—2013 (EG-ramprogrammet) och ett förslag till sjunde ramprogrammet för Europeiska atomenergigemenskapens (Euratom) verksamhet inom området forskning och utbildning på kärnenergiområdet 2007—2011 (ramprogrammet för Euratom). Enligt kommissionen stöder förslaget till det sjunde ramprogrammet för forskning målen i Lissabonstrategin där kunskap utgör grunden för

samtliga delområden och där forskningen innehar en central roll som motor i produktion och utnyttjande av kunskap och kompetens. Det sjunde ramprogrammet för forskning är också i fråga om innehåll, organisation, sättet att genomföra programmet och administrativa instrument upplagt så att det ska gjuta nytt liv i Lissabonstrategin.

Målet är att stärka gemenskapsindustrins vetenskapliga och tekniska grund och konkurrenskraft samt att främja sysselsättning, social utveckling och en hållbar miljö. Ramprogrammet spelar en central roll för Lissabonmålen och för uppkomsten av ett Europeiskt område för forsk-

ningsverksamhet (European Research Area, ERA) vid sidan av medlemsstaternas egen forskning.

EG-ramprogrammet består av fyra särskilda program (Samarbete, Idéer, Människor och Kapacitet) som ska bidra till uppkomsten av europeiska kompetenscentra av världsklass och Gemensamma forskningscentrets (GFG) forskningsaktiviteter (icke-nukleära åtgärder).

Kommissionen föreslår en total budget på 75 818 miljoner euro för det sjunde ramprogrammet för forskning, varav 72 726 miljoner euro (96 %) har reserverats för EG-ramprogrammet och 3 092 miljoner euro för ramprogrammet för Euratom. Jämfört med budgeten för det sjätte ramprogrammet för forskning (2002—2006) skulle detta betyda en fördubbling av anslagen för forskning.

Statsrådets skrivelse innehåller en detaljerad beskrivning av forskningsprogrammets innehåll.

Regeringens ståndpunkt

Regeringen anser att strategin, målsättningen och strävan efter kontinuitet i kommissionens förslag är helt riktiga. Ramprogrammet bör stödja målen i Lissabonstrategin och förbättra den europeiska industrins och forskningens konkurrenskraft samt stärka unionens vetenskapliga och tekniska grund. Det bör främja den europeiska spetsforskningen och bidra till framväxten av ett europeiskt område för forskningsverksamhet (ERA). Ramprogrammet bör tillföra Europa ett genuint mervärde. Forskningen inom ramprogrammet bör alltså komplettera de nationella forskningsinsatserna och koncentrera sig på att stödja projekt som inte kan genomföras på nationell nivå men som genom samordning av medlemsstaternas resurser kan fås att tjäna både europeiska och nationella intressen. EU:s ramprogram för forskning bör fokuseras på finansiering av spetsforskning.

Budget

Kommissionen föreslår i praktiken en fördubbling av ramprogrammets budget, vilket i princip motsvarar regeringens preliminära ståndpunkt

att merparten av de ökade konkurrensanslagen under finansieringsperioden 2007—2013 bör avsättas för forskning och teknisk utveckling (ramprogrammet för forskning och utveckling). Regeringen kräver att tilläggsresurserna inte får användas för att ersätta nationella forskningsinsatser utan att de ökade resurserna kopplas till program som tillför ett mervärde och tillväxt. Innehållet i ramprogrammet bör granskas i sammanhang med finansieringen. Regeringens inställning till förhandlingarna om EU:s nya budgetramar är att minst 75 % av resurserna för konkurrenskraft ska kanaliseras till FoU. Den tar närmare ställning till ramprogrammets totala budget under rubriken "Konkurrenskraft" i samband med förhandlingarna om budgetramen.

Regeringen anser att kriterierna vid valet av projekt som finansieras över ramprogrammet bör vara expertis och högkvalitativ planering. Finansieringen över strukturfonderna bör däremot gå till att förstärka FoU-infrastrukturen, de mänskliga resurserna och innovationskompetensen särskilt i de minst utvecklade regionerna.

Tematiska prioriteringar

Kommissionens förslag till ramprogram har en i allt väsentligt klar organisatorisk struktur. Det är viktigt att uppdelningen av programmen i åtgärdsområden är rationell och genomförbar.

Kommissionens förslag till tematiska prioriteringar för programmet Samarbete är enligt regeringens mening i allt väsentligt riktiga. Men på vissa områden behövs det preciseringar. De tematiska prioriteringarna i ramprogrammet bör koncentreras till områden som skapar tillväxt och innovationer samt områden som är centrala för gemenskapspolitiken. Om de resurser som reserverats för ramprogrammet minskar i avgörande grad jämfört med vad som föreslagits, bör fokuseringen av de tematiska prioriteringarna omprövas. Det är dessutom viktigt att ramprogrammet på ett flexibelt sätt kan tillgodose oförutsedda forskningsbehov på grund av nya frågor inom politikområdena eller nya forskningsrön.

Regeringen tillstyrker kommissionens förslag att ramprogrammet ska inkludera ett sär-

skilt program Idéer med fokus på finansiering av primärforskningen eftersom också den behöver förstärkas för att ge den europeiska ekonomin och forskningen ökad konkurrens- och attraktionskraft. Det nya systemet får inte leda till att finansieringen används till att avhjälpa bristerna i den nationella finansieringen. Därför är det inte lämpligt att finansiera enskilda mindre projekt på EU-nivå, utan finansiering bör reserveras för projekt som är för omfattande, komplexa eller riskfyllda för att finansieras av en enskild medlemsstat. Projekten bör vara tillgängliga för hela det europeiska forskarsamhället. Insatserna ska klart stödja spetsforskningen i Europa.

Huvudlinjerna i det föreslagna programmet Människor är acceptabla för regeringen. Särskilt viktiga är stödet för nätverk för forskarutbildning, för samarbete mellan universitet, forskningsinstitut och industri och stödet för samarbete med tredjeländer.

Programmet Kapacitet innehåller viktiga element, som forskningsinfrastruktur och forskning som gynnar små och medelstora företag. Regeringen ställer sig tveksam till att ramprogrammets medel används för att förbättra forskningspotentialen i mindre utvecklade regioner eftersom det primärt är strukturfondsmedel som bör användas för detta.

De föreslagna prioriteringarna i ramprogrammet för Euratom är förenliga med regeringens syn. Forskning kring fortsatt användning av de nuvarande reaktorsystemen har traditionellt varit ett av våra starka områden. Förslaget lyfter helt riktigt fram forskningen om användningsmöjligheterna för kommande reaktorsystem samt säkerhetsaspekterna. ITER-projektet inom fusionsenergiforskningen är viktigt eftersom Europa just nu är den ledande kontinenten när det gäller fusionsforskning och det är angeläget att behålla den positionen. De nationella associationsavtalen spelar en viktig roll för fusionsenergiforskningen som helhet och stödet för dem bör säkerställas också genom det sjunde ramprogrammet för forskning.

Gemensamma teknikinitiativ

För att göra Europa mer konkurrenskraftigt måste Europeiska unionen aktivt satsa på samarbete mellan den offentliga och den privata sektorn för att utveckla och införa tekniska innovationer utifrån industrins behov. Sett ur denna synvinkel är de gemensamma teknikinitiativen (Joint Technology Initiatives, JTI) en ny intressant och ambitiös samarbetsform. Teknikinitiativen kan lämpa sig för sådan långsiktig utveckling av hela sektorn som kräver stora satsningar för att säkra positionerna globalt. Men teknikinitiativen kan övervägas bara i det fall att målen inte kan nås med traditionella instrument. Initiativen bör vara tillgängliga för nya deltagare och dessutom bör reglerna för kriterier för val av nya områden och för hur resultaten ska utnyttjas vara klara. Regeringen anser att teknikinitiativen kan genomföras men att det bör ske med omdöme.

Små och medelstora företag

Regeringen är i det stora hela tillfreds med kommissionens förslag att små och medelstora företag ska kunna delta i programmet. Det är viktigt att de små och medelstora företagen kan delta i projekten under de tematiska prioriteringarna inom programmet Samarbete och att det dessutom stöder småskaligare projekt som utgår från de små och medelstora företagens egna behov och specialinsatser för dem. Ramprogrammets förfaranden och instrument bör slipas så att de möjliggör för små och medelstora företag att delta i det.

Spridning av resultat och tekniköverföring

Som regeringen ser det är det viktigt att resultaten av den forskning som finansieras med medel från det sjunde ramprogrammet för forskning utnyttjas och sprids i så vida kretsar och så effektivt som möjligt. Kriterierna för finansiering bör utöver spetsforskning och hög kvalitet också omfatta största möjliga exploaterbarhet, både ekonomiskt och socialt. De som utnyttjar forskningsrönen bör ända från början kopplas till planeringen och genomförandet, och projekten bör

organiseras så att resultaten kan nyttiggöras så flexibelt som möjligt. Det låter sig bäst göras om den privata och den offentliga FoU-sektorn samarbetar. Också reglerna för spridning och utnyttjande av resultaten bör stödja detta mål och de bör vara så klara och ändamålsenliga som möjligt.

Förvaltningen av ramprogrammet

Regeringen tillstyrker kommissionens ambition om enklare och effektivare genomförande och förvaltning av det sjunde ramprogrammet för forskning. Huvudansvaret för forskningspolitiken bör dock fortsättningsvis vila på kommissionen. Kommissionen föreslår att förvaltningsuppgifterna partiellt läggs ut och då måste det finnas adekvata motiv för det av både lämplighetshänsyn och ekonomiska orsaker. Att uppgifterna läggs ut får inte betyda att de sammanlagda administrativa utgifternas andel av budgeten ökar. Det finns anledning att begära ytterligare utredning av kommissionen om de besparingar som utläggningen kan förväntas ge för generaldirektoratet för forskning.

Regeringen ser kommissionens förslag om förvaltning av programmet Idéer som ett steg i rätt riktning men det behövs närmare detaljer om hur förvaltningen ska organiseras och om de olika aktörernas ansvar (ERC, kommissionen, programkommittén).

Instrument

Enligt regeringens uppfattning är kommissionens förslag om instrumenten för det sjunde ramprogrammet för forskning ett steg i rätt riktning. De projektformer i tidigare ramprogram som ansetts fungera väl bör bibehållas och de brister som upptäckts i dem avhjälpas. Det sjunde ramprogrammet för forskning bör vara tillgängligt för både stora och små företag, universitet och forskningsinstitut samt för eventuella andra deltagare. Det återspeglas också i projektinstrumenten. Det är viktigt att se till att instrumenten är användarvänliga och att förvaltningsförfarandena är smidiga samt att de som genomför projekten själva kan välja de instrument som de anser vara bäst lämpade för projekten.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Det sjunde ramprogrammet för forskning är ett av de viktigaste gemenskapsinstrumenten för att nå målen i Lissabonstrategin. Målet bör vara att lyfta upp FoU i gemenskapen i världens framkant. Det kräver modiga strategier för projekten i forskningsprogrammet och förmåga att ta risker. Förslaget ger så vitt utskottet kan bedöma goda möjligheter till detta. Programmet är omfattande och de ekonomiska resurserna goda, om den finansiella ramen en gång får den storlek som föreslagits. Behovet av extra satsningar såväl på gemenskapsnivå som i många medlemsstater är uppenbart, för i EU-området ligger FoU i proportion till bnp i snitt långt efter nivån i USA och Japan. Med nuvarande fart kommer också Kina att köra om EU inom en nära framtid. Det räcker inte bara med en ekonomisk sats-

ning, utan FoU-insatsernas exploaterbarhet måste uppmärksammas bättre. Det är en fråga som tydligare behöver lyftas fram i ramprogrammet.

Ett av de främsta målen med programmet är att skapa spjutspetsenheter inom forskning. Det är en absolut central aspekt i konkurrensen om företagens intresse för etablering och permanenta lokalisering i gemenskapen. Vid utfrågningen av sakkunniga har Finland understrukt att man måste fokusera på forskarnas löner och rörlighet. För ett litet land som Finland är det särskilt viktigt att kunna attrahera toppforskare både från EU-området och från tredjeländer. Lönen är en viktig faktor när man överväger en anställning och lönerna i Finland är just nu inte konkurrenskraftiga. I början av december startades programmet FiDiPro (Finland Distinguished Programme) som visserligen förväntas hjälpa upp

läget lite. Vad gäller det sjunde ramprogrammet och forskarlönerna bör man se till att de finansiella modellerna tar bättre hänsyn till skillnaderna i kostnadsnivå och beskattningen i olika medlemsstater. Likaså är det viktigt att få en nationell lösning på de legislativa eller administrativa hinder som försvårar för statliga myndigheter att delta i samarbetsprogram enligt artikel 169 i fördraget. De kräver ett åtagande med obegränsad risk, vilket kan gå för sig om man skapar en mellanorganisation typ andelslag.

Utskottet ser gärna att företagen i betydligt större omfattning går med i olika projekt inom ramprogrammet. Det är den bästa garantin för forskningens exploaterbarhet. På den punkten har Finland och EU över lag mycket att göra. Utskottet ser med en viss oro på situationen i dag eftersom industrin deltar i bara 30 procent av projekten. Enligt vissa sakkunniga är den ökade byråkratin kring forskningsprogrammen en viktig bidragande orsak. Ett av målen för det sjunde ramprogrammet är att förenkla procedurerna. I den fortsatta beredningen bör man se till att målet genomförs också i praktiken.

Det är också viktigt att notera sambandet mellan det sjunde ramprogrammet för forskning och

ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation (Framework Programme for Competitiveness and Innovation, CIP). Som utskottet påpekat tidigare (EkUU 20/2005 rd) går det inte att hålla programmen isär, för forskning, produktutveckling och kommersialisering av resultaten går inte att separera på ett förnuftigt sätt. Samordningen mellan CIP-programmet och det sjunde ramprogrammet för forskning bör säkerställas och den vägen också en effektivare användning av forskningsinsatserna.

På det nationella planet måste vi se om vår beredskap att delta i omfattande projekt. Utskottet understryker behovet av synergi mellan nationella projekt och gemenskapsprojekt. Nära kontakter med de nationella programmen möjliggör inte minst för små och medelstora företag att utnyttja resultaten i stor skala.

Utlåtande

Ekonomiutskottet anför

att utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt med anmärkningarna ovan.

Helsingfors den 25 november 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Jari Leppä /cent
medl. Arto Bryggare /sd
Sari Essayah /kd
Klaus Hellberg /sd
Reijo Kallio /sd
Esko Kiviranta /cent
Martti Korhonen /vänt

Miapetra Kumpula-Natri /sd
Jere Lahti /saml
Antti Rantakangas /cent
Martin Saarikangas /saml
Sari Sarkomaa /saml
Juhani Sjöblom /saml
Oras Tynkkynen /gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Tuula Kulovesi.